

UČITELJSKI TOVARIŠ.

Glasilo

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Izdavatelj in urednik:

Andrej Žumer,

nadučitelj in c. kv. okrajni šolski nadzornik.

Št. 13.

Ljubljana, 1. mal. srpana 1891.

XXXI. leto.

Vsebina: A. S.: Šolstvo v jubilejni izložbi v Pragi. — Francišek Marolt — Brdo: Učitelja-voditelja uradne knjige. — J. Marn: Knjiga Slovenska. — Ukazi in odredbe šolskih oblastev. — Vprašanja in odgovori. — Naši dopisi: Z Iga. — Iz Črnomla. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva.

Šolstvo v jubilejni izložbi v Pragi.

II.

Najobsežnejše izmed treh velikih poslopij industrijne palače je odločeno šoli. Vstopite li notri z zapadne strani od industrijne palače, uvidite za seboj po vrsti: 1. ljudsko, 2. srednje in 3. strokovno šolstvo. Ljudsko šolstvo se nam predstavlja jako častno. Razvoj ljudskega šolstva tekom poslednjih 100 let je tu opisan grafično. Pové nam, da je bilo l. 1791. na Češkem 2300 ljudskih šol, l. 1891. pa nad — 5000 šol in nad 14000 razredov. Kako Čehi skrbé za svoje šolstvo, svedočijo nam prelepa poslopja, koja gradijo občine šolam, in radi ogledujemo izložene obraze in načrte šolskih poslopij, še bolj nas pa veseli, ko vidimo tik novega poslopja tudi staro šolo. Razloček je povsem očivesten. Čehi se mogó ponašati, da je malokje v omikani Evropi takó malo odstotkov ljudij, ki ne umejo pisati, kakor na Češkem. Oni se

zavedajo resnice, koja se javlja nad vhom tega oddelka: „Cvičená mládež — oblíba Boha, blahobyt obec, vzdoba vlasti“. (Izvežbana mladina — dopadajenje Boga, bláginja občine, kras domovine.) O izborni organizaciji ljudskega šolstva nas poučé dobro izložena letna poročila, katalogi, pravila in zákoni. Ljubezen učiteljstva češkega do svojega poklica videti je povsodi.

Takoj pri vstopu v ta oddelek vidimo priprave za poučevanje v varovalnicah. Res je, da smo videli v paviljonu mesta Prage bogatejšo razstavo pražkih varovalnic, toda je dičnega izvora in dosti poučna o Fröblovih načelih tudi v čeških varovalnicah; vsa čast inteligentnosti in izvornosti v izvrševanji po varovankah, kojih dela smo tu videli. Ljudsko šolstvo se razvija tudi v drugem zmislu besede od prvega početka pred nami. Poleg na-

črtov, šolskega orodja in priprav preseneči nas to, da se tu nahaja — samo jedna „vzorna šolska klop“. Nekdaj so prirejali razstave iz samih vzornih klopij. Zato so pa tu računice! Učila za računstvo odvladala so v istini oddelek elementarnih učil. Množica in raznovrstnost teh strojev nam pripoveduje, s kakimi težavami otroških glav se je moral boriti ljudski učitelj in česa se je moral posluževati, predno jim je vcepil v glavo najgloblje načele vseh matematiških zagonetek: $1 + 1 = 2$.

Vse to svedoči o ljubezni in marljivosti, s katero se trudi češki učitelj za svoj poklic; semtertja je ta marljivost skoraj prevelika. Takó je na pr. nek učitelj izumil nove češke — številke; kakor v priloženem razlaganju pravi, trdno se nádeja, da bodo zmagale nad arabskimi. Kar strmiš, že si v tretjem kabinetu, a še vedno imaš pred seboj računstvo in številjenje. „Názor! Názor!“ kliče ti iz vseh kotov, in zanimivo je slediti, kako pojmiyo češki pedagogi to težavno zadačo poučevanja.

V tem oziru obveseljuje človeka jako lepo odkritosrčna skrb češkega učiteljstva glede domovinoznanstva. Jako krasne izvode nazornih čeških map je izložil nek učitelj liberške nadaljevalne šole (názor o pridelku polja, živinoreje i. t. d.). Seveda se poleg izbornih predmetov, nahaja marsikaj srednjega, toda vselej je to vsaj znamenje resne volje. Korak za korakom raste obraz raznovrstnosti pred nami, k risbam prilagajo se modeli, na pr. češki málin „dručák“, češko kmetško poslopje (stotek) z vsem orodjem in pripravo. Češki učitelj raste vam v izložbi očivestno kar pred očmi. Riše, kaligrafira, modelira, on je izumitelj, sekiričar, stavitelj, skladatelj in preparator, a tudi pisatelj, in zbirka pedagogičkih spisov, izhajajočih od dedov Komenskijeve ideje, ki je izložena v posebnem oddelku, predočuje nam obraz literarnega delovanja čeških učiteljev z l. 1790. Povsodi vidimo napise: „Práce učitelů (Dela učiteljev) in je v marsičem vredna občudovanja.

Zlasti prirodoslovje je zelo omiljeno med gojitelji nežne mladine, kar vsacega veselo dirne v razstavi. V prvi vrsti imenujemo škodljive in koristne mrčese, dalje nabrane rastline v zbirkah; v svoji požrtvovalnosti je nek učitelj sestavil celó fizikalni kabinet, kojega je izgotovil s svojimi rokami. In tako korakamo od jednega oddelka do drugoga, iz okraja do okraja in okoli map, koje je sestavil učitelj k učencev názoru o svojem lastnem najožjem domovji. Veliko pozornost vzbujajo vrsta plastiških náčrtov. Praga je tu upodobljena nekolikrat v velikanskih razmerah. Jako krasno plastiško mapo krkonoskih gorá izložil je g. Jos. Kulhánek, učitelj v Hořicích. Plastiških map Češke in Avstrijske je tu cela zbirka.

Zanimiva so tu navodila za vajo v črkanji in čitanji; še zanimiveja ona za poučevanje slepcev. Da, v istini obila je žetev učiteljskega dela. „Pedagogičsko društvo“ je skrbelo za to, da se presoja, kaka bodi vzorna učiteljeva domača knjižnica. C. kr. zaloga šolskih knjig je izložila izvode šolskih knjig, kakeršne so bile v različnih dobah v poslednjih 100 letih. Kak napredek od starih z „švabahom“ tiskanih abecednikov pa do denašnjih, kaka razlika v vnanji in notranji obliki in gledé njih vsebine!

A na prvi pogled vidimo tudi, da otroci dobro pojmiyo prislovico, kojoj čítamo takoj pri vходу, kjer ima Ottova knjigozalozba izložena svoja učila: „Kdo je priden v mladosti, blažen bude ve starosti“ (Kdor je priden v mladosti, srečen bo v starosti). Kaj mično so izložene pisanke, dalje računске náloge in spisne. Vsacega presenetijo rokodelska dela učencev, koja so izložena na desni strani. Jako mnogo so izložile češke marljive učenke. Izloženo je tu pletenje, vezenje, šivane obleke in perilo i. t. d., skratka so tu zastopana vsakovrstna ročna dela. Predmeti so takó spretno dovršeni, da kar strmimo, če pomislimo, da so vse to izgotovile povsem mladostne devojčice. Kaj

sličnega se niso učile pred sto leti v ljudski šoli. Za to imajo češke učiteljice veliko zaslugo. Kako napredujejo, pouči nas vršovička šola (blizu Prage), koja je izložiła jako nazorni pregled v poučevanji ženskih del. Potem se pa čudimo, da takó mlade roke vedó izgotoviti obleko za celega človeka. Dve izloženi figuri v narodnem kroji nam to predstavljata. — Globoko nas gánejo izložena dela slaboumnih otrok. Preproste in jednostavne so. Toda dobrodejstvo, koje stvarja delo, gotovo olajšuje tudi nesrečnemu bolnemu dečku stanje njegovo, in smelo trdim, da v tem jednostavnem delu je izložen velik triumf vzgojevalnega delovanja našega stoletja. Škoda, da je tu izloženo samo, kar se stori za poučevanje mladine, a ne tudi, kar se stori nji v zabavo in obveseljenje. Izložena zabavna literatura ni kaj bogata, dasi je, kolikor je znano, v istini večja. V oddelku ljudskega šolstva so izložili raznoteri knjigarji svoja učila, na pr. Otto, Kober i. dr.

Ostavimo oddelek ljudskega šolstva z istinito zadovoljnostjo, koja nas spremlja v vseh strokah češkega dela, ter pristopimo k razstavi c. kr. čeških in nem-

ških učiteljišč in k sosedni izložbi srednjega šolstva. Oba ta oddelka zavzimata primerno le malo prostora, kar je umevno. Sprva ni možno srednjim šolam izložiti svojih učil, kakor je to možno učiniti ljudskim šolam, dalje je strogo urejen njih razvoj in stopinja po zakonu, tako da je jeden ustav sličén drugemu na las. Zanimivi so diagrami, med kojimi je najzanimivejši diagram o obiskovanji nemških srednjih šol. Črte predstavljajo obiskovanje posamičnih ustavov skoro do vratolomne višine, toda na stopinji 70. leta padajo hitro v globljo prepast, bolj nego kdaj. Srednje šole so izložile pismena in obrazovna dijaška dela; izloženi so dalje načrti šolskih poslopij, grafično usposobljena povestnica srednjih šol. Jako borno so tu zastopana učila. Toda zeló zanimiva je izložba pisateljskega delovanja učiteljstva. Stari akademiški gimnazij, kjer so učiteljevali Jungmann, Velišsky, Niederle, Novotny, Sohaj, Zikmund, Durdik, Kott in dr. stoji na vrhu. Ženska ročna dela so tudi častno zastopana (ženska učiteljišča). Triumf šolske izložbe je pa pred vsem strokovna šola. O tej prihodnjič. **A. S.**

Učitelja - voditelja uradne knjige.

2. Šolski vestnik (kronika).

Šolski vestnik je kot posebna uradna knjiga za vsakega učitelja in za učiteljenaslednike važnega pomena.

Koliko bi mi danes znali: kako se je šola zidala, kako je občina pozdravila in sprejela novo došlega prvega izobraževalca svoje mladine, kateri prvotni šolski organi so največ vplivali na razvoj šole in učiteljstva, ako bi se bile pred petdesetimi in več leti šolske kronike spisovale kakor se morajo spisovati danes!

Koliko zanimivega dalo bi se v svet spraviti o šoli in šolski okolici, ko bi se bilo vse zanimivo takoj ob ustanovi šole točno zapisovalo!

In tako? — Preteklost molči in mi ž njo. Bolje táko — saj bi nam v marsičem gotovo ne razvedrevala lice!

A kaj moremo mi temu sedaj opomoči? Gotovo, v kolikor se da! Treba le obstoječe historično gradivo šolske kronike dobro pretresti in virov iskati, kako to popolniti.

Kako zanima čitatelja n. pr. vrstica: „Ob tej priliki (ko je bilo šolsko poslopje dozidano) našli so pred šolskim pragom necega jutra novorojeno dete, katero so zvali „Novošolskim!“

Kaj ti pomaga ta mična opazka, ako ne znaš kedaj so je našli, krstili, ali biva morebiti še dandanes v občini i. dr. To